



Στην εποχή της πανδημίας

Στράτος Φαναράς

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	2
Το κοινωνικό ψυχολογικό κλίμα	3
Covid-19: Δραστηριότητες και Στάσεις	10
Εκτιμήσεις για τις εξελίξεις	14



Εισαγωγή

Τι οφείλει να κάνει μία οργανωμένη πολιτεία όταν η κοινωνία για λογαριασμό της οποίας υπάρχει και δρα, απειλείται από μία μείζονα κρίση;

Νομίζω πως όλοι θα συμφωνήσουμε πως θα πρέπει να έχει δύο βασικούς επάλληλους στόχους. Ο πρώτος στόχος είναι αμυντικός και συνίσταται στο να περιορίσει όσο το δυνατόν τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης.

Ο δεύτερος είναι αυτός που έπεται του τέλους της κρίσης και της απομείωσης ή της εξάλειψης του κινδύνου, η «μετά» εποχή, κατά τη διάρκεια της οποίας πρέπει να εξαχθούν τα αναγκαία συμπεράσματα από ενδεχόμενα λάθη, παραλείψεις ή/και άγνοια και ταυτόχρονα θα πρέπει να εξισορροπηθούν οι απώλειες, οι «ζημιές» στο κοινωνικό σώμα και τον πολιτισμό του.

Και οι δύο αυτοί στόχοι όμως για να υπηρετηθούν, έχουν επίσης δύο βασικές προϋποθέσεις.

- Η πρώτη είναι να υπάρχει ένα αποτελεσματικό σχέδιο διαχείρισης της αμυντικής φάσης και
- Η δεύτερη ένα κατάλληλο αντιληπτικό και ψυχολογικό κοινωνικό κλίμα που θα αποτελέσει το γόνιμο έδαφος για την επιτυχία του σχεδίου.

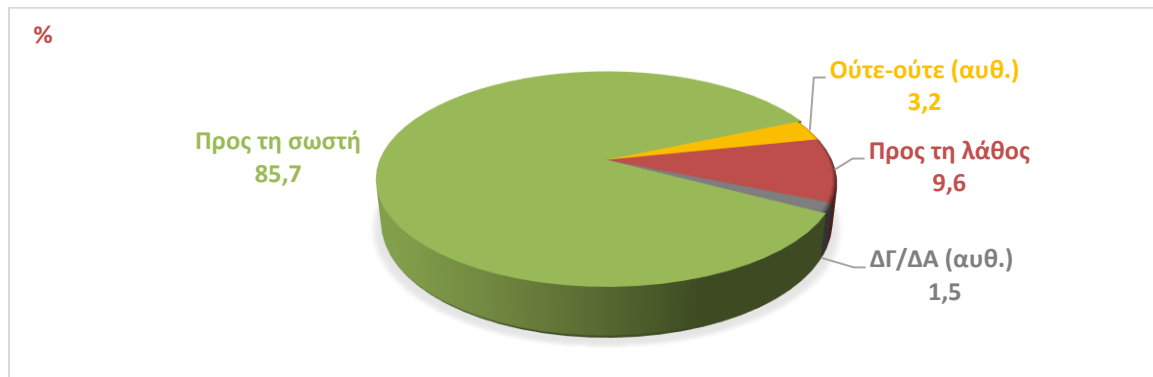
Έχοντας υπόψη μας τα παραπάνω ως ερευνητικούς στόχους, ας δούμε ποια είναι τα σημαντικότερα στοιχεία που καταγράφονται και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την έρευνα της διαΝΕΟσις/Metron Analysis.

Το κοινωνικό ψυχολογικό κλίμα

Είναι γνωστό ότι η χώρα, σε συνδυασμό και με το τέλος της μνημονιακής περιόδου, έχει μπει σε μια διαφορετική ψυχολογική τροχιά μετά την πολιτική αλλαγή της 7^{ης} Ιουλίου.

Σήμερα η εικόνα είναι η εντελώς διαφορετική από ότι στη δύσκολη διετία 2016-2017. Οι αντιλήψεις έχουν αντιστραφεί πλήρως. Η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών (**86%**) θεωρεί ότι η χώρα πηγαίνει «προς τη σωστή» κατεύθυνση.

‘Κατά τη γνώμη σας η χώρα μας αυτή την περίοδο κινείται προς τη σωστή ή προς τη λάθος κατεύθυνση;’



Η αλλαγή αυτή συντελέστηκε σταδιακά. Άρχισε με δειλούς αλλά σταθερούς ρυθμούς να εξελίσσεται από τα τέλη του 2017 και στη συνέχεια με σαφώς εντονότερους και μετατρέποντας το ισοζύγιο των εκτιμήσεων (σωστή-λάθος πορεία) από αρνητικό σε θετικό, αμέσως μετά τις εκλογές.

Ωστόσο το πρώτο ερώτημα που τίθεται είναι πως και γιατί η τάση αυτή των θετικών αποτιμήσεων όχι μόνο δεν φαίνεται να ανακόπτεται σήμερα εν μέσω πανδημίας, αλλά αντίθετα δείχνει να εντείνεται;

Η απάντηση δεν βρίσκεται μόνο στη διαχρονική διαπίστωση ότι οι κοινωνίες δείχνουν μία διάθεση συσπείρωσης ότι νιώθουν να απειλούνται από εξωτερικούς κινδύνους. Από μόνη της αυτή η ερμηνεία δεν θα μπορούσε να ερμηνεύσει τη μεγάλη αλλαγή των συναισθημάτων και του ψυχισμού των Ελλήνων πολιτών .

‘Ποια συναισθήματα σας διακατέχουν πιο έντονα σήμερα ως Έλληνα/Ελληνίδα;’ (έως 2 επιλογές)

%	Νοε-Δεκ-19	Απρ-20
Αισιοδοξία	30,0	39,8
Ανασφάλεια	38,0	30,9
Σιγουριά	5,7	25,5
Υπερηφάνεια	14,1	23,7
Αυτοπεποίθηση	7,3	17,8
Θυμός	17,4	9,8
Απογοήτευση	27,2	9,8
Ντροπή	10,2	3,0

Πιστεύουμε ότι οι λόγοι πρέπει να αναζητηθούν κυρίως στη μέχρι σήμερα αξιολόγηση της Πολιτείας στην αντιμετώπιση της κρίσης.

Αυτό φαίνεται καθαρά από την εξέλιξη των δεικτών εμπιστοσύνης σε θεσμούς, δομές και ομάδες που επενεργούν στην κρίση.

Ακόμη και η σύγκριση με πρόσφατα στοιχεία της διαΝΕΟσις (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2019) αποτυπώνει μεγάλη διαφοροποίηση προς το καλύτερο για τους βασικούς θεσμούς διακυβέρνησης και του κράτους.

‘Πόσο εμπιστεύεστε κάθε ένα από τους παρακάτω θεσμούς ή δομές...’

%	Ιαν-18	Απρ-20
Οικογένεια	98,2	97,2
Ένοπλες Δυνάμεις	85,1	87,1
Επιστήμονες/τεχνοκράτες	-	85,0
Αστυνομία	72,3	77,1
Πρωθυπουργός	55,9	69,7
Προεδρία της Δημοκρατίας	55,6	67,3
Δήμαρχος	56,9	65,5
Δικαιοσύνη	67,0	64,7
Κυβέρνηση	51,2	64,6
Κράτος Πρόνοιας	40,9	56,7
Ραδιόφωνο	48,3	56,4
Εκκλησία	58,3	54,9
Περιφερειάρχης	41,1	53,1
Κοινοβούλιο	46,0	48,9
Ίντερνετ	52,8	46,5
Ανεξάρτητες Αρχές	41,1	44,7
Εφημερίδες	28,4	33,8
Τραπεζικό Σύστημα	25,9	32,2
Τηλεόραση	19,3	32,0
Ευρωπαϊκή Ένωση	42,1	27,3
Social Media (κοινωνικά δίκτυα)	25,8	26,9
Εργοδοτικές Οργανώσεις	27,6	22,3
Πολιτικά Κόμματα	24,5	20,8
Συνδικαλιστικές Οργανώσεις	18,8	13,3
Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	18,7	13,0

Η Ελληνική κοινωνία έχει διαχρονικά μεγάλη **εμπιστοσύνη** στο θεσμό της Οικογένειας τον οποίο αναδεικνύει στην πρώτη θέση (**97%** δηλώνουν ότι την εμπιστεύονται πολύ ή αρκετά).

Η εμπιστοσύνη αυτή στο θεσμό της Οικογένειας η οποία έχει πατριαρχική/ιεραρχική δομή εξηγεί σε μεγάλο βαθμό και την επιτυχία των περιοριστικών μέτρων που σαν βασικό στόχο είχαν να προστατεύσουν τους πλέον αδύναμους και ηλικιωμένους από τη νόσο.

Ακολουθούν οι Ένοπλες Δυνάμεις με ποσοστό **87%**.

Γενικά είναι γνωστό ότι οι μη διαιρετικοί θεσμοί απολαμβάνουν πάντοτε υψηλής αποδοχής και στήριξης.

Στην τρίτη θέση βρίσκεται η εμπιστοσύνη στους «επιστήμονες/τεχνοκράτες» με υψηλότερο ποσοστό **85%** που αποτυπώνει και μία στροφή προς ρασιοναλιστικές θεωρήσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας και στην τέταρτη θέση ακολουθεί η Αστυνομία με **77%**.

Αμέσως μετά ακολουθεί ο Πρωθυπουργός με **70%** εμπιστοσύνη και ένα τεράστιο άλμα ανόδου 14 ποσοστιαίων μονάδων μέσα σε λίγους μήνες καθώς και η Προεδρία της Δημοκρατίας με **67%** και άνοδο 11 ποσοστιαίων μονάδων.

Η εμπιστοσύνη προς την Κυβέρνηση φτάνει το **65%**, ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρώπη. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι σε ανάλογες έρευνες η εμπιστοσύνη προς την Κυβέρνηση στη Γαλλία κατεγράφη στο **44%** (13-14 Απριλίου) και στο Η. Βασίλειο στο **59%** (3-4 Απριλίου) ενώ στην Ιταλία μόλις **32%** (9-10 Απριλίου).

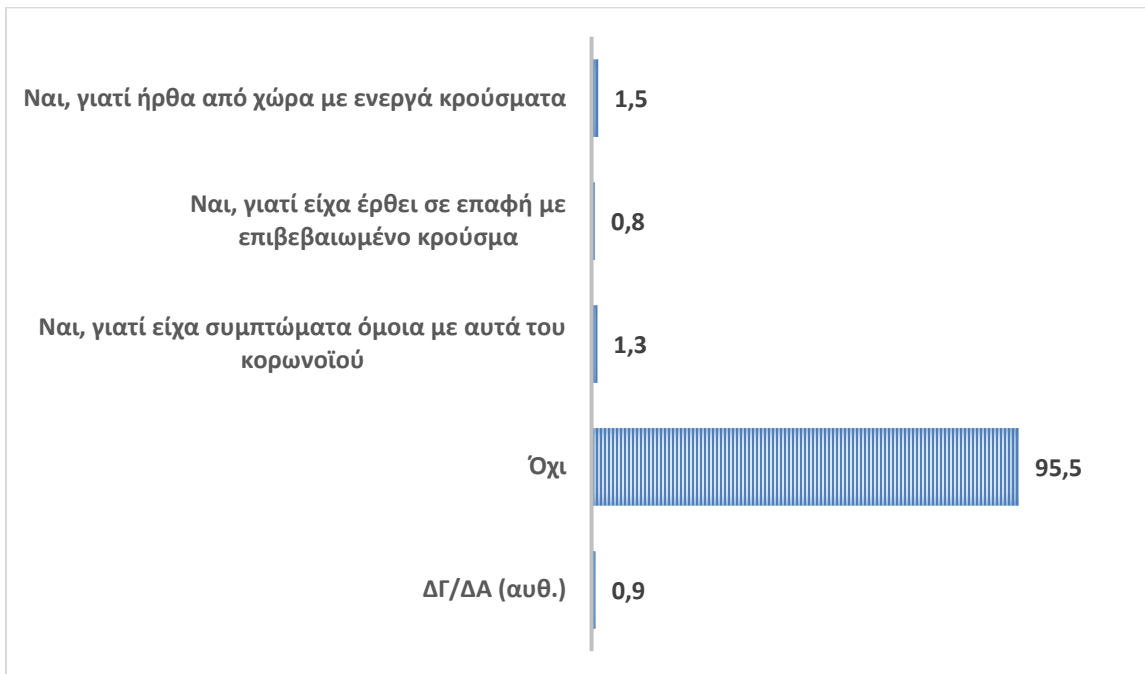
Δύο ακόμα επισημάνσεις: η μεγάλη εμπιστοσύνη στο Κράτος Πρόνοιας με **57%** και η πτώση της εμπιστοσύνης στην Εκκλησία κατά 3 μονάδες (**55%**).

Θα ολοκληρώσουμε αυτή την ενότητα με ένα σημαντικό εύρημα. Θελήσαμε να διερευνήσουμε πιο επισταμένα το φόβο (και κατ' επέκταση το άγχος) που δημιουργεί η έκτακτη κατάσταση και για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήσαμε μία κλίμακα από το 1 έως 10 για την καταγραφή του.

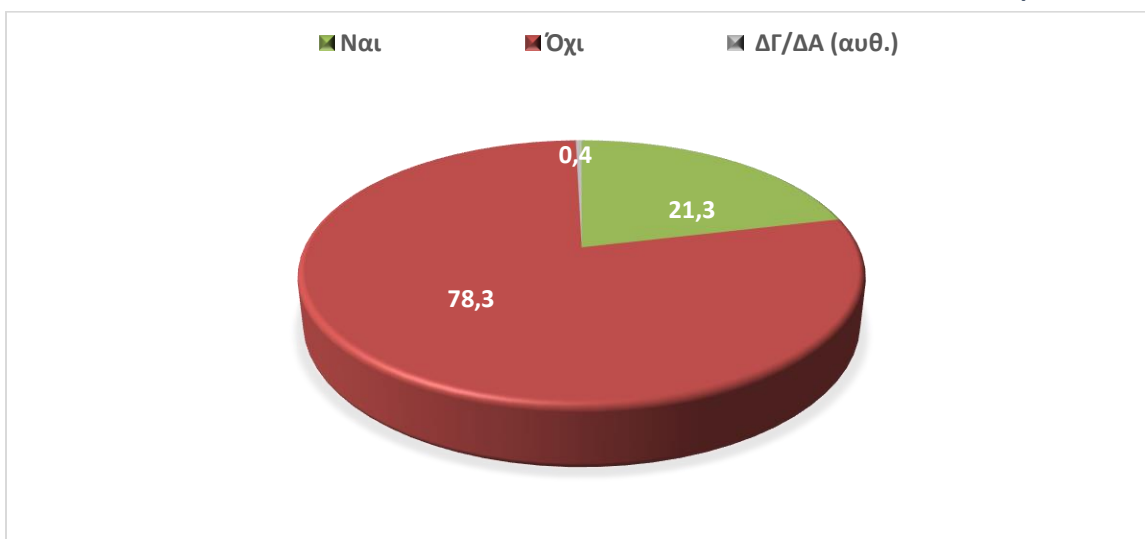
Τα αποτελέσματα στην κλίμακα αυτή δείχνουν ότι οι τιμές διαβάθμισης του άγχους ακολουθούν κανονική κατανομή (mean=5.5, median=5, mode=5) και εξ αυτού, αλλά και σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα ευρήματα που έχουν ήδη παρουσιαστεί, συμπεραίνουμε ότι τουλάχιστον μέχρι τώρα το κοινωνικό ψυχολογικό κλίμα είναι σταθερά θετικό. Για συγκριτικούς λόγους αναφέρουμε ότι στην ίδια κλίμακα το άγχος στη Γαλλία κατέγραψε μέση τιμή **7.1** σε ανάλογη έρευνα της OpinionWay.

Εξάλλου στην ευθεία ερώτηση εάν έχουν δεχθεί σύσταση να τεθούν σε καραντίνα (είτε λόγω συμπτωμάτων είτε λόγω ανεπιθύμητης επαφής με πιθανό κρούσμα) μόλις το **3,6%** των ερωτώμενων απάντησε θετικά και σε άλλη ερώτηση, μόλις το **21,3%** δήλωσε πως πιθανολόγησε κάποια στιγμή ότι μπορεί και να έχει μολυνθεί από τον ιό.

‘Υποχρεωθήκατε ή δεχθήκατε συμβουλές να τεθείτε σε καθεστώς κατ’ οίκων περιορισμού (καραντίνα) 14 ημερών;’

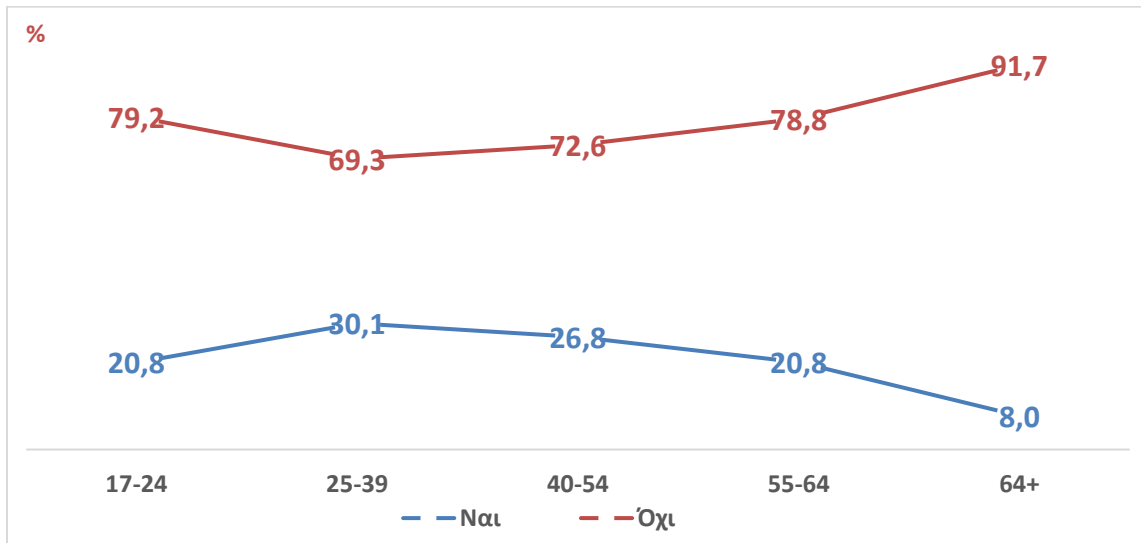


‘Υπήρξε στιγμή που θεωρήσατε ότι πιθανόν έχετε μολυνθεί από τον κορωνοϊό;’



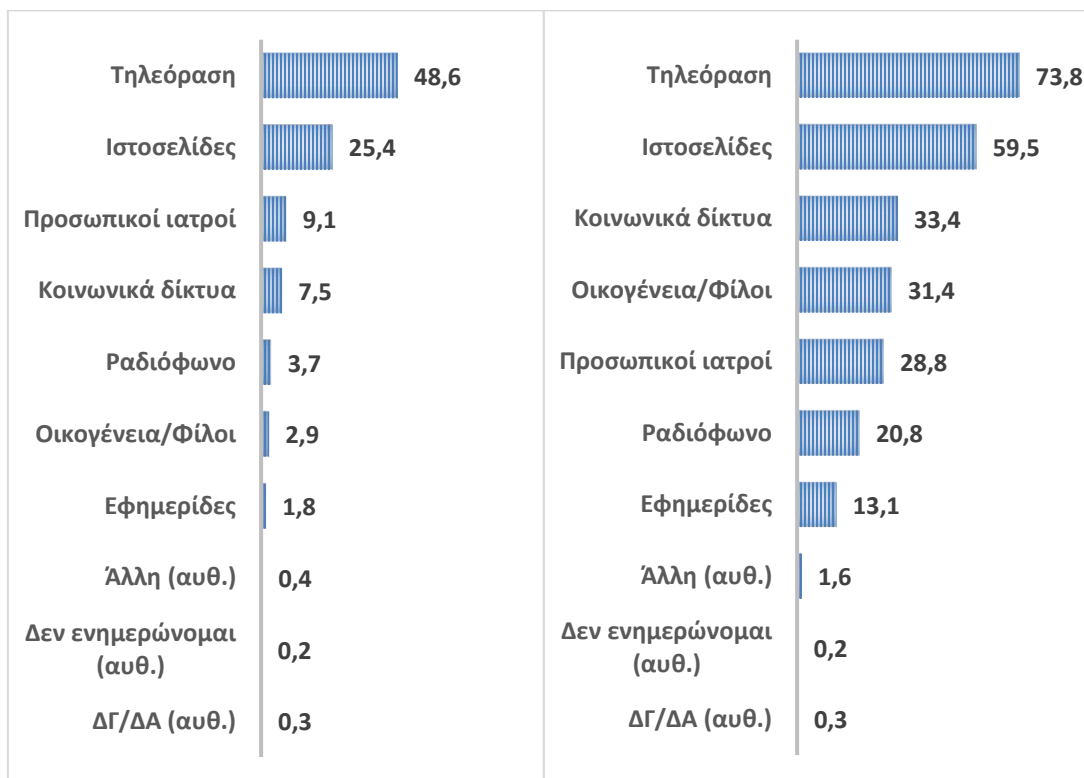
Οκτώ στους δέκα (**78%**) δεν ένιωσαν ούτε μία στιγμή ότι πιθανόν να έχουν μολυνθεί. Και το ακόμα πιο εντυπωσιακό είναι ότι το ποσοστό αυτό αυξάνεται με την ηλικία και σε όσους είναι των 65 ετών υπερβαίνει το **91%**.

‘Υπήρξε στιγμή που θεωρήσατε ότι πιθανόν έχετε μολυνθεί από τον κορωνοϊό;’



Μία άλλη παράμετρος που επηρεάζει το κοινωνικό κλίμα είναι και οι **πηγές ενημέρωσης** και η διαδικασία στην οποία παραπέμπουν (πχ. παθητική ενημέρωση vs ενεργητική αναζήτηση πληροφοριών). Το βασικό μέσο ενημέρωσης για την πανδημία είναι η τηλεόραση η οποία αναφέρεται ως προτιμητέο ΜΜΕ από το **48,6%** των ερωτώμενων και μία από τις πηγές ενημέρωσης από το **73,8%**. Το ποσοστό αυτό είναι ανάλογο με το ποσοστό που κατεγράφη για τη διεξόδηση της τηλεόρασης ως πηγής ενημέρωσης στο Η. Βασίλειο (**75%** 8 Απριλίου) .

‘Ποια είναι η κύρια πηγή ενημέρωσής σας αναφορικά με την πανδημία του κορωνοϊού;’ Και από πού αλλού ενημερώνεστε για τις εξελίξεις αναφορικά με την πανδημία του κορωνοϊού;



Παράλληλα, ίσως για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια η τηλεόραση βλέπει την αξιοπιστία της να βελτιώνεται σημαντικά στο γενικό κοινό και από το **19,3%** που κατέγραφε τον Ιανουάριο του 2018 να αυξάνεται στο **32,0%** σήμερα, όπως ήδη διαπιστώσαμε στο γράφημα της εμπιστοσύνης.

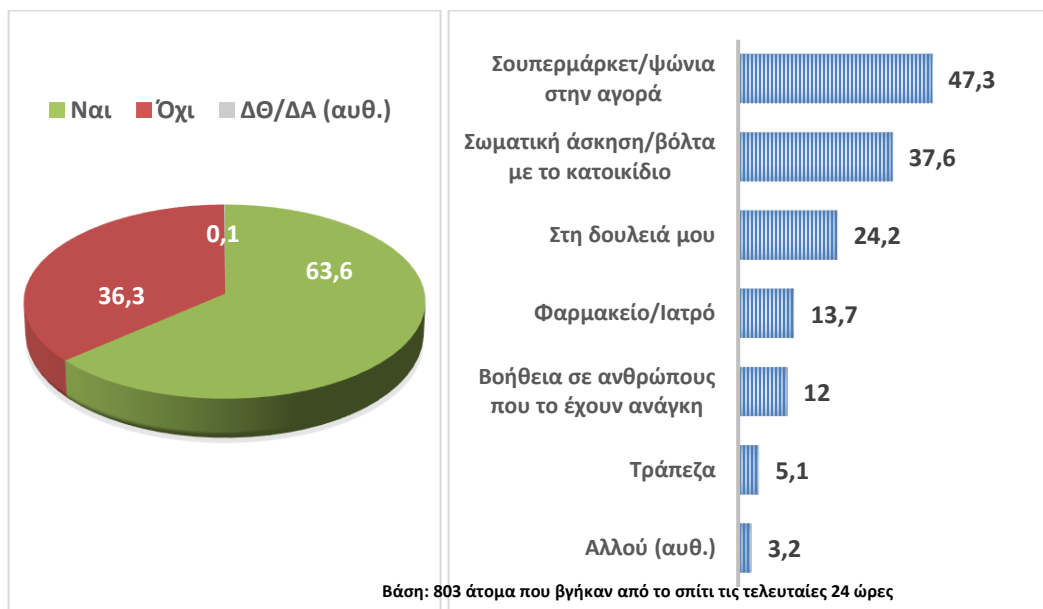
Βέβαια το ραδιόφωνο με **56,4%** συνεχίζει να είναι η κατηγορία μέσου που συνεχίζει να απολαμβάνει της υψηλότερης εμπιστοσύνης των πολιτών αν και δεν αποτελεί μία από τις βασικές πηγές ενημέρωσης για τον covid-19.

Covid-19: Δραστηριότητες και Στάσεις

Πάνω από ένας στους τρεις (**36,3%**) δήλωσαν ότι δεν βγήκαν καθόλου από το σπίτι την προηγούμενη ημέρα της συνέντευξης, ενώ το **63,6%** μας δήλωσε ότι βγήκε για να κάνει κατά σειρά τα εξής (τρεις πρώτες δραστηριότητες):

- Για σουπερμάρκετ/ψώνια το **47,3%**
- Για σωματική άσκηση/βόλτα με κατοικίδιο το **37,6%**
- Για να πάει στην εργασία του το **24,2%**. Από το στοιχείο αυτό προκύπτει ότι την περίοδο αυτή εργάζεται με επιτόπια εργασία περίπου το **15%** του πληθυσμού της χώρας.

‘Βγήκατε από το σπίτι σας τις τελευταίες 24 ώρες; Και αν ναι που πήγατε;’

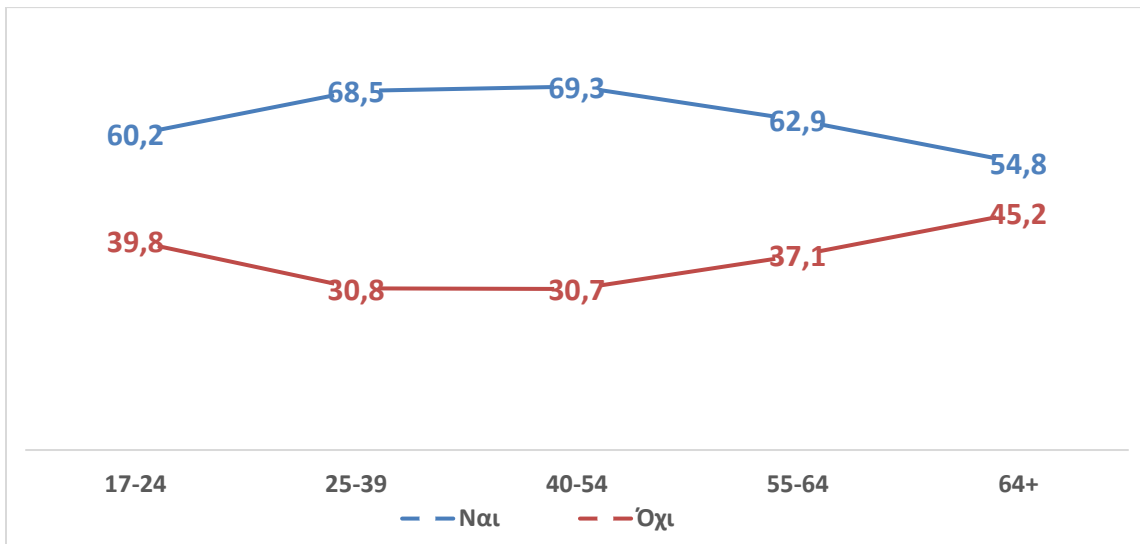


Ένα εντυπωσιακό συγκριτικό στοιχείο που προκύπτει από έρευνα της Savanta στη Μ. Βρετανία στις 8 Απριλίου είναι ότι αυτοί που δήλωσαν ότι βγήκαν από το σπίτι ήταν σε ποσοστό **49%** δηλαδή λιγότεροι από ότι στην Ελλάδα.

Ίσως λοιπόν ο αιτιώδης παράγοντας της επιτυχίας των μέτρων να μην είναι η «πειθαρχία» που επέδειξαν οι Έλληνες αλλά η έγκαιρη εφαρμογή τους λόγω των δυνατοτήτων μετάβλεψης που διέθετε η Ελληνική Πολιτεία αξιοποιώντας την εμπειρία χωρών που επλήγησαν νωρίτερα από εμάς ή λόγω άλλων παραγόντων που ακόμη δεν έχουν αποτιμηθεί.

Βασικές παράμετροι που διαφοροποιούν το βαθμό παραμονής στο σπίτι είναι η ηλικία και η υποκειμενική κατηγοριοποίηση σε ευπαθή ομάδα ή όχι

΄Βγήκατε από το σπίτι σας τις τελευταίες 24 ώρες;



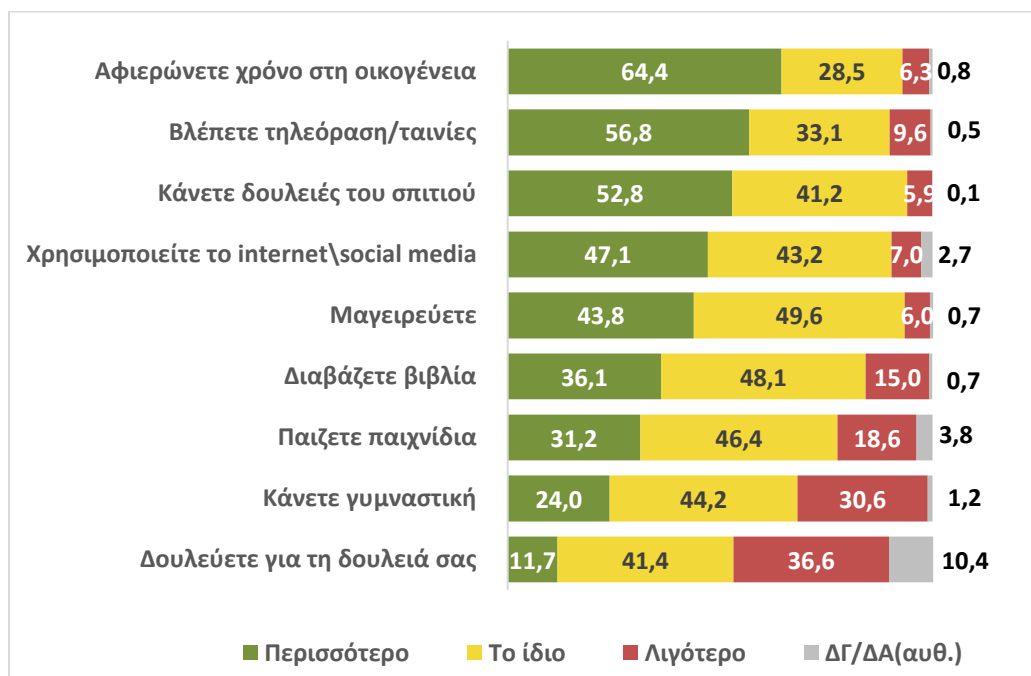
Ο εγκλεισμός στο σπίτι έχει ενισχύσει δραστηριότητες όπως

- Η ενασχόληση με την οικογένεια (**64,4%** περισσότερο από ότι 3-4 μήνες πριν) και
- Η παρακολούθηση τηλεόρασης/ταινιών (**56,8%** περισσότερο)

Στον αντίποδα, όπως ήταν αναμενόμενο οι δραστηριότητες που έχουν περιοριστεί είναι

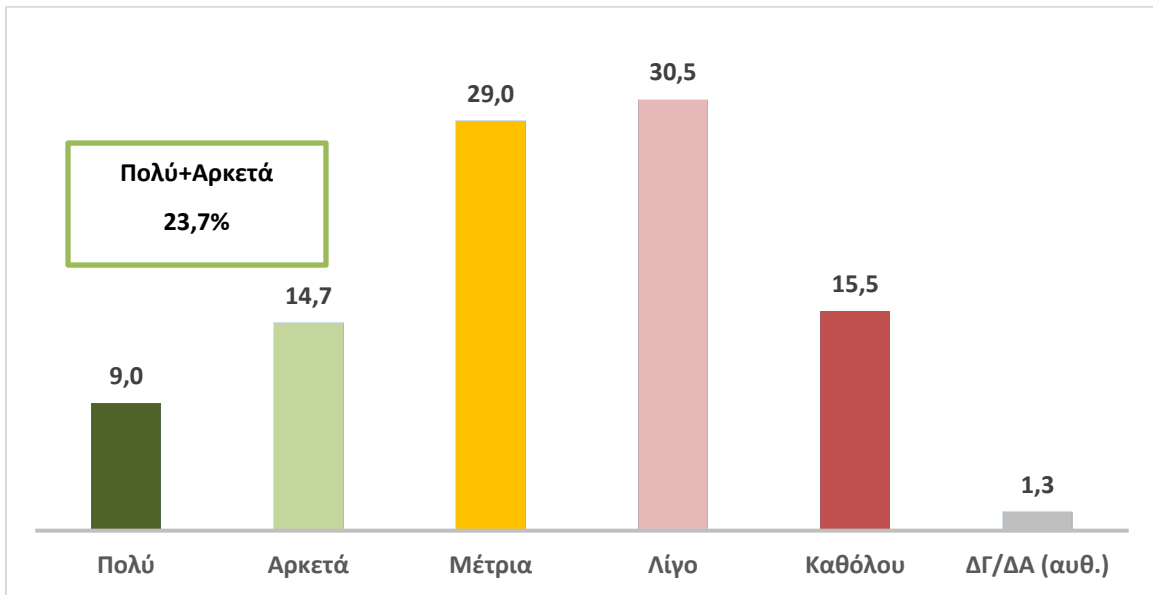
- Η γυμναστική (**30,6%** λιγότερο) και βέβαια
- η εργασία (**36,6%** λιγότερο)

‘Σε σύγκριση με 3-4 μήνες πριν θα λέγατε ότι την περίοδο αυτή κάνετε τα παρακάτω περισσότερο, το ίδιο ή λιγότερο;’

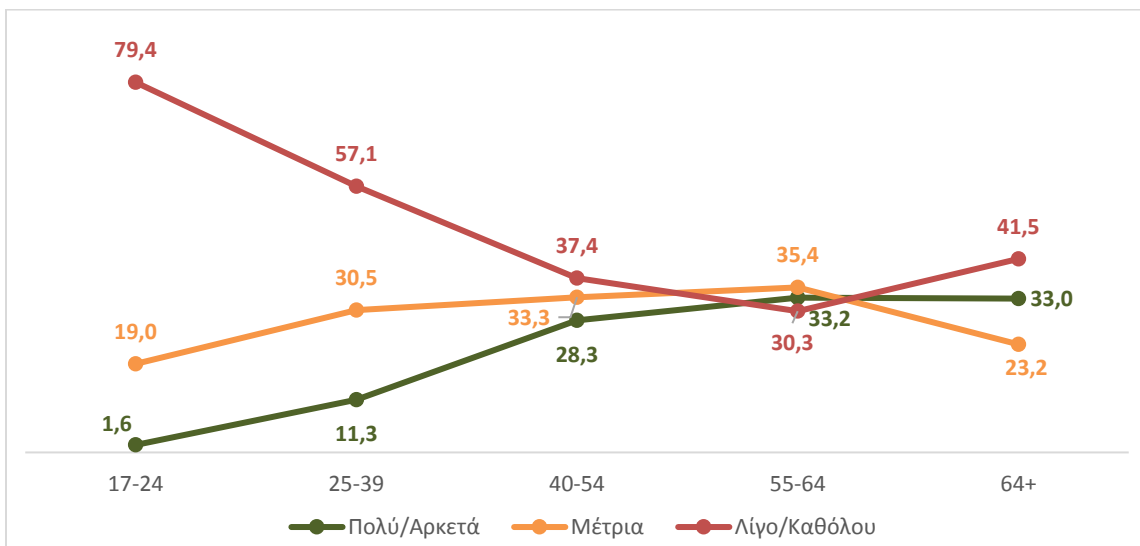


Ένας άλλος δείκτης αποτύπωσης της αίσθησης του προσωπικού κινδύνου από την πανδημία είναι ότι το ποσοστό όσων θεωρούν ότι κινδυνεύουν προσωπικά ιδιαίτερα (πολύ) να μολυνθούν περιορίζεται σε μονοψήφιο ποσοστό (**9%**) και το ποσοστό όσων πιστεύουν ότι κινδυνεύουν κοντινοί τους άνθρωποι/φίλοι **62,0%** (σε αντίστοιχη έρευνα στη Μ. Βρετανία στο διάστημα 7-9 Απριλίου κατεγράφη το ποσοστό **38%**).

‘Σε τι βαθμό θεωρείτε ότι κινδυνεύετε, εσείς προσωπικά, από τον κορωνοϊό;’



Η αίσθηση υψηλού κινδύνου σχετίζεται επίσης ισχυρά με την ηλικία και την κατηγοριοποίηση σε ευπαθή ομάδα .



Επομένως η περιορισμένη αίσθηση κινδύνου και η διατήρηση του κοινωνικού φόβου σε λογικά επίπεδα συμβάλλει σε μία διάθεση «εξόδου» από το σπίτι εάν δεν υπήρχαν περιοριστικά μέτρα, διάθεση η οποία σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί υπερβολική.

Το ποσοστό όσων δηλώνουν ότι «εάν δεν υπήρχαν περιοριστικά μέτρα» θα έβγαιναν έξω «αμέσως τώρα» ή «μόλις τα κρούσματα θα μειώνονταν σημαντικά» αθροίζει περίπου στο **44%**. Στον αντίποδα, όσοι δηλώνουν ότι θα έβγαιναν έξω κατά πάσα πιθανότητα μόνο «αν είχε βρεθεί το εμβόλιο» κινείται στο **24,5%** (ένας στους τέσσερις) και **30%** στην ηλικιακή ομάδα 65+.

Εκτιμήσεις για τις εξελίξεις

Οι εκτιμήσεις για τις πιθανές εξελίξεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερις ομάδες.

Η πρώτη ομάδα αφορά στην **υγειονομική** διάσταση της πανδημίας.

- Η σχετική πλειοψηφία των ερωτώμενων (**38%**) εκτιμά ότι «θα επανέλθουμε σε μία φυσιολογική καθημερινότητα μέσα στο «επόμενο δίμηνο» (**42%** το αντίστοιχο ποσοστό στη Μ. Βρετανία, ενώ στις ΗΠΑ μόλις το **24%** εκτιμά ότι θα επανέλθουμε σε μία φυσιολογική κατάσταση μέχρι το Σεπτέμβριο). Μαζί με όσους εκτιμούν ότι η επαναφορά θα γίνει «μέσα στο επόμενο τετράμηνο» (**16,7%**), θα λέγαμε ότι σχηματίζεται μία πλειοψηφία «αισιόδοξης πρόγνωσης» της τάξεως του **55%**.
- Ωστόσο υπάρχει μία εντύπωση μακροχρόνιας αρνητικής επίπτωσης τόσο της σωματικής (**41,6%**) όσο και κυρίως της ψυχικής υγείας (**63,0%**) των πολιτών
- Όμως το ΕΣΥ, το Εθνικό Σύστημα Υγείας, θα είναι ο μεγάλος «κερδισμένος» της επόμενης ημέρας καθώς τρεις στους τέσσερις (**75,3%**) θεωρούν ότι μια από τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της πανδημίας είναι ότι θα επηρεάσει θετικά τις απόψεις των πολιτών γι' αυτό.

Η δεύτερη ομάδα αφορά στην **οικονομική διάσταση** των μακροχρόνιων επιπτώσεων της πανδημίας.

Το **84,3%** των ερωτώμενων θεωρούν ότι οι μακροχρόνιες επιπτώσεις στην Οικονομία θα είναι αρνητικές και επιπλέον το **57,9%** ότι αρνητικές θα είναι οι επιπτώσεις στην προσωπική οικονομική κατάσταση. Βέβαια το κλίμα των αρνητικών προσδοκιών είναι παγκόσμιο. Στην Ιταλία σύμφωνα με έρευνα της Ipsos στις 7-9 Απριλίου σε 1.000 άτομα το **50%** εκτιμά ότι η οικονομική τους κατάσταση θα χειροτερέψει, στη Αγγλία το **52%** σύμφωνα με έρευνα της OpinionWay σε 2.005 άτομα στις 7-9 Απριλίου και το **57%** στη Γαλλία σύμφωνα με έρευνα της OpinionWay σε δείγμα 1.002 ατόμων στις 13-14 Απριλίου.

- Αρνητικές εκτιμάται ότι θα είναι οι επιπτώσεις και στον τρόπο εργασίας (άρα και στις εργασιακές σχέσεις) από το **45,8%** ενώ
- Η εμπιστοσύνη στην ιδιωτική πρωτοβουλία δεν φαίνεται να κάμπτεται αφού το **44,2%** θεωρεί ότι θα είναι θετικές οι επιπτώσεις.

Η τρίτη ομάδα επιπτώσεων αφορά στους **δημοκρατικούς θεσμούς και τις ελευθερίες**.

- Είναι αβέβαιες οι επιπτώσεις που θα υπάρξουν στη Δημοκρατία, τις Ελευθερίες και το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών καθώς οι εκτιμήσεις περί θετικών ή αρνητικών επιπτώσεων περίπου είναι ισόποσες ή/και έχουν ελαφρώς αρνητικό ισοζύγιο.
- Οι αβεβαιότητες αυτές δεν υφίστανται στις εκτιμήσεις που γίνονται για την εμπιστοσύνη στο κράτος (κινούνται σε θετική κατεύθυνση). Από τα παραπάνω φαίνεται μια σχετική διάσταση μεταξύ της έννοιας του «κράτους» και των δημοκρατικών ελευθεριών και δικαιωμάτων.

Τέλος η τέταρτη ομάδα αφορά σε **κοινωνικούς θεσμούς και αξίες** που συνδέονται στενά με αυτούς, όπως οι Οικογενειακές σχέσεις και η Αλληλεγγύη, σχέσεις και αξίες για τις οποίες εκτιμάται ότι υπάρξουν θετικές επιπτώσεις.

Σίγουρα είναι νωρίς να καταλήξουμε σε οριστικά συμπεράσματα, τόσο για την εξέλιξη όσο και για τις μακροχρόνιες επιπτώσεις της κρίσης.

Ωστόσο υπάρχουν στοιχεία που μπορούμε να κρατήσουμε:

- Η πανδημία και τα περιοριστικά μέτρα αλλάζουν ριζικά τον τρόπο ζωής έστω και συγκυριακά. Η αλλαγή αυτή γίνεται συντεταγμένα, χωρίς κοινωνικό πανικό και φόβο. Οι οικογενειακές σχέσεις και το αίσθημα κοινωνικής αλληλεγγύης είναι οι μεγάλοι κερδισμένοι αυτής της αλλαγής. Επιπλέον, τα μέχρι σήμερα καλά αποτελέσματα στην αντιμετώπιση της νόσου κεφαλαιοποιούνται σε απόθεμα εμπιστοσύνης από τους διαχειριστές της κρίσης, είτε σε πολιτικό, είτε σε τεχνοκρατικό/ιατρικό επίπεδο.
- Αν επιβεβαιωθούν οι εκτιμήσεις των περισσότερων, μέσα στο καλοκαίρι θα επανέλθουμε σε μία «φυσιολογική» καθημερινότητα, οπότε η υγειονομική φάση της κρίσης θα έχει λήξει τουλάχιστον στο πρώτο αρχικό της κύμα. Θα ακολουθήσει όμως η οικονομική της φάση, η οποία εκτιμάται ότι θα είναι δύσκολη τόσο για την οικονομία της χώρας όσο και για τα ατομικά οικονομικά του καθενός.

- Η αίσθηση της αποτελεσματικότητας στην διαχείριση δεν συμβαδίζει και από μία ανάλογη εντύπωση για τους δημοκρατικούς θεσμούς, τις ελευθερίες και τις βασικές ανάγκες των ανθρώπων. Το μέλλον όλων αυτών θεωρείται αβέβαιο. Θα λέγαμε ότι η αίσθηση αποτελεσματικότητας περισσότερο αποδίδεται σε «κοινωνικές διαστάσεις» παρά σε «συστημικές» θεσμικές/υποχρεωτικές λειτουργίες. Σε μια πιο ελεύθερη μετάφραση, οι γιατροί και οι πολιτικοί διαχειριστές της κρίσης είναι περισσότερο «κοινωνικοί ήρωες» και λιγότερο «οι έχοντες την αυτονόητη αρμοδιότητα».

Για να αντιμετωπίσουμε τις δυσκολίες που έρχονται, είναι ανάγκη να μετατρέψουμε τη διαχειριστική εμπιστοσύνη σε θεσμική εμπιστοσύνη. Και το «όχημα» που συνδέει αυτά τα δύο σε αυτή τη συγκυρία είναι αναμφισβήτητα το Εθνικό Σύστημα Υγείας και το Ιατρικό δυναμικό της χώρας. Να τους οχυρώσουμε, να τους ενισχύσουμε, να δώσουμε μονιμότερα στοιχεία και δυνατότητες στην προσφορά τους που θα ξεπερνούν το ηρωικό/κοινωνικό στοιχείο.

Γιατί υπάρχουν κι άλλα ιστορικά παραδείγματα ότι μια κρίση, μπορεί να μετατραπεί σε ευκαιρία.

Ας το προσπαθήσουμε.

COVID-19
CORONAVIRUS